

Ustawa 2.0 oczami studentów

W nowej ustawie regulującej obszar nauki i szkolnictwa należy odpowiednio zabezpieczyć interesy studenckie. W tym celu Parlament Studentów RP jako ustawowy reprezentant blisko półtora miliona studentów w Polsce opracował i uchwalił *Studencki projekt założeń do Ustawy 2.0*. Pierwsza część dokumentu zawiera postulaty i propozycje mieszczące się w aktualnym etatystyczno-korporacyjnym paradygmacie szkolnictwa wyższego. Natomiast druga to wizja rekonstrukcji podstaw systemu szkolnictwa wyższego w kierunku szeroko pojętej podmiotowości studenta.

Wzmocnić pozycję studenta

Parlament Studentów RP popiera postulaty związane z poszerzeniem autonomii uczelni, aczkolwiek podkreśla, że nie może ona prowadzić do ustalania niesprawiedliwych czy też arbitralnych zasad traktowania studentów lub kandydatów na studia, jak też nieefektywności wydatkowania środków publicznych. PSRP popiera także koncepcję tworzenia rad uczelni, co ma umożliwić partycypację społeczną w zarządzaniu szkołami wyższymi i wzmocnienia oddziaływania na nie otoczenia, ale pod warunkiem, że w skład tego organu wejdą też przedstawiciele studentów.

Parlament Studentów RP postuluje, aby dokonać obiektywnej oceny dotychczasowych doświadczeń sektora niepublicznego i zastanowić się nad sposobem zagospodarowania wypracowanego przez niego potencjału. Wskazując na potrzebę wyrównania szans sektora uczelni niepublicznych, studenci uważają za konieczne promowanie korzystnych dla nich mechanizmów wzmacniania wewnętrznej konkurencyjności sektora szkolnictwa wyższego. W opinii PSRP istotne jest, aby uczelnie niepubliczne miały równe prawa w pozyskiwaniu najlepszych studentów, gdyż są one elementem systemu szkolnictwa wyższego niezbędnym dla zapewnienia konkurencji w całym sektorze. Postulując możliwość finansowania studiów stacjonarnych w uczelniach niepublicznych, PSRP skupia się przede wszystkim na perspektywie studenta, który być może zechce wybrać studia, jakie – w zakresie określonym ustawą – sfinansuje mu podatnik, nie ograniczając się jedynie do ofert uczelni publicznych, które podlegają licznym ograniczeniom sprawiającym, że ich oferta bywa czasem atrakcyj-

na jedynie dla ich własnej kadry akademickiej.

Parlament Studentów RP stoi na stanowisku, że w nowej ustawie należy realnie wzmocnić pozycję studenta jako głównego beneficjenta szkolnictwa wyższego. Postuluje więc przede wszystkim wpisanie efektów kształcenia i opisów programów studiów do umów cywilnoprawnych między studentem a uczelnią, zagwarantowanie studentowi możliwości złożenia skargi do sądu administracyjnego po wyczerpaniu środków zaskarżenia od wszystkich decyzji wydanych przez organy uczelni w jego sprawie oraz wprowadzenie rozwiązania chroniącego studentów likwidowanych uczel-

od uczelni wysokiego poziomu kształcenia oraz zaangażowania nauczycieli akademickich.

Parlament Studentów RP postuluje pozostawienie całego systemu świadczeń pomocy materialnej (w szczególności spraw związanych z podziałem i przyznawaniem środków) w gestii uczelni, a także umożliwienie otrzymania stypendium rektora dla najlepszych studentów na drugim i kolejnym kierunku oraz po ukończeniu jednego kierunku studiów, umożliwienie otrzymania stypendium ministra za wybitne osiągnięcia po ukończeniu jednego kierunku studiów, wypłacanie stypendium rektora dla najlepszych studentów do końca okresu zawartego w de-

Po spotkaniu Parlamentu Studentów RP z min. Jarosławem Gowinem w Szkole Głównej Handlowej, Tomasz Tokarski, przewodniczący PSRP, powiedział:

W nowej ustawie należy realnie zagwarantować prawa studenta i zapewnić mu większą ochronę. Dlatego cieszy fakt, że z jednej strony studenci zachowują wszystkie uprawnienia, jakie do tej pory nabyli, a z drugiej strony zostanie wzmocniona pozycja studenta w relacji z uczelnią. Proponowane przez ministerstwo rozwiązania w postaci obowiązku ustalenia i przedstawienia przed rozpoczęciem rekrutacji opłat obowiązujących przez cały okres studiów oraz kar dla uczelni za naruszenie przepisów i łamanie praw studenta są w ocenie Parlamentu Studentów RP właściwe. Skoro student jest głównym beneficjentem sektora szkolnictwa wyższego, to należy nie tylko mieć na względzie, ale przede wszystkim trzeba podkreślić jego faktyczną podmiotowość.

ni publicznych. W opinii Parlamentu gwarancja praw studenta jest istotna, bowiem zawsze w stosunku do uczelni jest on stroną słabszą, tymczasem relacja student – uczelnia musi być równorzędna.

Parlament Studentów RP wskazuje na konieczność poszukiwania rozwiązań, które mają służyć doskonaleniu i poprawie jakości procesu kształcenia. W tym zakresie postuluje pozostawienie uczelniom autonomii w kwestii egzaminów wstępnych na studia, wprowadzenie nowego modelu studiowania opartego na interdyscyplinarności, wprowadzenie systemu studiów dualnych dla kierunków o profilu praktycznym, umożliwienie indywidualizacji programu studiów dla każdego studenta oraz wprowadzenie gwarancji bezpłatnej puli 30 punktów ECTS poza programem studiów. Odświeżona idea procesu kształcenia powinna mieć na względzie podmiotowość studenta poprzez wzmocnienie takich mechanizmów, które angażują go do procesu dydaktycznego i badawczego, a jednocześnie czynią w pełni uprawnionym do oczekiwania i egzekwowania

czyż (a nie do chwili obrony), wprowadzenie ustawowych odsetek za nieterminową wypłatę świadczeń z winy uczelni oraz umożliwienie modernizacji infrastruktury społeczno-bytowej z dotacji na Fundusz Pomocy Materialnej.

Parlament Studentów RP proponuje wprowadzenie procedury umożliwiającej uzyskanie osobowości prawnej przez samorząd studencki oraz obowiązek przeznaczania przez uczelnię co najmniej 1% dotacji podmiotowej na cele studenckie. Jednocześnie podkreśla, że samorząd studencki musi mieć pewność, że uczelnia uszanuje jego podmiotowość i nie będzie ingerować w żaden sposób w proces podziału i wykorzystywania przekazanych środków finansowych. Studenci postulują, aby ich przedstawiciele stanowili co najmniej 25% składu wszystkich organów uczelni, w tym przede wszystkim rady uczelni, senatu i rad wydziałów. Zdaniem PSRP, realna obecność studentów w procesach decyzyjnych uczelni stanowi podstawę nowoczesnego systemu szkolnictwa wyższego. Parlament podkreśla także, że studen-

ci powinni mieć nadal wpływ na wybór prorektora właściwego ds. studenckich czy prodziekana właściwego ds. studenckich.

Wizja alternatywna

Autentyczne i dogłębne zmiany w prawie i organizacji sektora szkolnictwa wyższego wymagają odejścia od obecnego paradygmatu finansowania uczelni. Alternatywna wizja szkolnictwa wyższego opracowana przez Parlament Studentów RP zakłada przejście z etatystyczno-korporacyjnego modelu organizacji sektora szkolnictwa wyższego (państwo przekazuje pieniądze podatnika pod pewnymi warunkami prawnymi korporacji nauczycieli akademickich) na zasadę podmiotowości studenta (państwo wspiera studenta w zebraniu funduszy na kształcenie, a on sam decyduje i umawia się z uczelnią co i na jakich warunkach za te fundusze w wybranej uczelni zakupi). Ciężar finansowania należałoby zatem przenieść z uczelni na studenta.

W proponowanym rozwiązaniu studia byłyby płatne tak jak każde dobro prywatne, ale studenci korzystaliby z możliwości kredytowania studiów przez państwo z jasnymi zasadami zwrotu lub umorzeń. Student świadomy obowiązku zwrotu środków lub ich części uzyskanych od państwa na swoje kształcenie wybierałby jedynie te uczelnie i taką ich ofertę, która pozwoliłaby mu zarobić na spłatę zainwestowanych w kształcenie środków. Jednocześnie student stałby się pod-

miotem w relacji z uczelnią, a ta zabiegałaby o niego proponując atrakcyjną ofertę kształcenia. W ten sposób uzyskalibyśmy dwa kluczowe motywy nieczynne w aktualnym kształceniu sektora szkolnictwa wyższego: dążenie studenta do pozyskania autentycznie przydatnego zawodowo i życiowo wykształcenia oraz dążenie uczelni do pozyskania funduszy, jakie student w powyższym celu inwestuje. Uruchomienie tych czynników wpłynęłoby na całą dalszą reformę, bo wytworzyłoby opłacalność zmian, których nie generuje próba przymuszenia prawem uczelni i jej pracowników do zachowań uznawanych za pożądane, ale w danym układzie – nieopłacalnych.

Obecnie studia nie są bezpłatne dla wszystkich studentów. Spora ich część studiuje na uczelniach niepublicznych lub niestacjonarnie na uczelniach publicznych i płaci za swoje kształcenie. W propozycji przedstawionej przez PSRP nic by się w tym zakresie nie zmieniło. Nie znosi ona bowiem możliwości finansowania przez podatnika kształcenia dla części studiujących. Nie zmienia nawet udziału procentowego studiów finalnie „bezpłatnych” do ogółu studiujących w porównaniu do obecnego stanu faktycznego. Nadal część studiujących musiałaby za studia płacić, a część mogłaby skorzystać z przywileju kształcenia na koszt podatnika – tzn. uzyskania zwolnienia ze spłaty kosztów studiów pod warunkami stanowiącymi wyraz polityki państwa. PSRP przedstawia też kryteria, we-

dle których tę uprzywilejowaną część studentów wylaniamy i etap, na jakim się to odbywa. Świadomość oczekiwania przez państwo zwrotu wyłożonych na kształcenie środków będzie zmuszać studenta do przemyślanego wyboru kierunku i osobistego zaangażowania się w kształcenie, natomiast uruchomienie siły ekonomicznej po stronie studenta przyczyni się do podmiotowego traktowania go przez uczelnię. Obie strony są motywowane do należytego kształcenia.

Podsumowując, Parlament Studentów RP wskazuje na potrzebę zmiany sposobu dystrybuowania środków finansowych na szkolnictwo wyższe. Należałoby zrezygnować z finansowania przez państwo dydaktyki wyższej na obecnych zasadach. Dotacje podmiotowe bowiem nie skłaniają uczelni do zmiany sposobu nauczania, nie motywują do rozwoju oraz tłumią konkurencję. Zmuszenie uczelni do pozyskiwania środków od studentów, którzy mogliby uzyskać pożyczki od instytucji budżetowej, spowodowałoby, że uczelnie same dokonałyby wewnętrznej reformy. Parlament Studentów RP jest zdania, że środki publiczne powinny iść za studentem, a w wyniku jego decyzji być kierowane do uczelni. Tylko w sytuacji pozostawienia w ręku studenta narzędzia finansowego oddziaływania na uczelnie, jego podmiotowość nie będzie pustym sloganem.

Tomasz Tokarski
przewodniczący Parlamentu Studentów RP

